

IN BEELD

HET OOG VAN DE MEESTER

DIEPE KLEUREN, WEELDERIGE DETAILS EN KARAKTERISTIEKE
PORTRETTELEN. DE SCHILDERIEN VAN **JAN VAN EYCK** ZIJN NA
600 JAAR NOG STEEDS OVERROMPELEND. GENERATIES
KUNSTENAARS IN HEEL EUROPA ZIJN DOOR HEM BEÏNVLOED.

DOOR BRAM VAN DER WILT EN MIRJAM JANSSEN

Dit is mogelijk Jan van Eyck zelf, 1433. Opvallend is dat de geportretteerde de toeschouwer direct aankijkt; dat is tot die tijd niet gebruikelijk.

HISTORISCHENIEUWS.NL 173

JAN VAN EYCK

→ MAGISTRALE SCHILDERTECHNIEK

Vanaf het moment dat *Het Lam Gods* in 1432 wordt getoond in de St. Baafskathedraal in Gent, is Jan van Eyck beroemd. Van heinde en verre komen kunstenaars naar het altaarstuk kijken. De rijkdom van zijn werk en zijn technisch vernuft dwingen veel bewondering af. De Vlaamse Van Eyck (circa 1390-1441) werkt in zijn jonge jaren enige tijd voor Jan van Beieren, graaf van Holland, in Den Haag. Na diens dood treedt hij in 1425 in dienst van Filips de Goede, de hertog van Bourgondië. Vlaanderen is in die jaren een van de rijkste en machtigste gebieden van Noordwest-Europa, met een grote culturele uitstraling. Van Eyck woont in Lille en Brugge. Hij maakt lange reizen voor Filips, onder meer om portretten te maken van diens verloofde, de Portugese Isabella. Daarnaast werkt hij voor andere opdrachtgevers. Veel van zijn schilderijen zijn verloren gegaan. Zo'n 25 zijn er bewaard gebleven en staan in 2020 centraal tijdens het Van Eyck-jaar.

IEDER DETAIL FONKELT
**VAN EYCK BLINKT UIT IN
 KENNIS VAN LICHT EN
 SCHADUW**

↑ **EEN ANDER DIER**
 Tijdens de restauratie van *Het Lam Gods* in 2018 is sprake van een verrassing. Eeuwenlang heeft het lam er door een latere overschildering braaf en wat onnozel uitgezien (links). Nu die verflaag is verwijderd, blijkt het oorspronkelijke lam een heel andere snuit te hebben. De ogen zijn feller, de oren zitten lager en ook de rest van de kop verschilt. Het dier kijkt de toeschouwer kritisch aan.

↓ **ENIGE SCHILDER**
 Broer Hubert van Eyck zou volgens sommige wetenschappers ook hebben meegeschilderd aan *Het Lam Gods*. Uit recent onderzoek blijkt dat Jan de enige maker was.

→ BLIK OP HET PARADIJS

Het Lam Gods van Jan van Eyck bestaat uit twaalf dubbel beschilderde panelen, waarvan er acht met scharnieren kunnen worden gesloten. Op gewone dagen houden zijn tijdgenoten het altaarstuk dicht, maar op zon- en feestdagen staat het open. En dan verschijnen in uitbundige kleuren, met prachtige details en schitterende vergezichten de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Centraal staat Het Lam – het offer van Jezus – en daaromheen zijn tal van Bijbelse figuren en taferelen te zien. Bovenin overziet de Almachtige zelf zijn schepping, geflankeerd door Maria en Johannes de Doper.

↓ EEUWIGE TROUW

In 1434 schildert Van Eyck de Italiaanse bankier Giovanni di Nicolao Arnolfini en zijn vrouw Constanza Trente. Het dubbelportret is waarschijnlijk gemaakt ter nagedachtenis aan Constanza, die in 1433 was gestorven.

'ALS ICH CAN'
ALS EEN VAN DE EERSTE
KUNSTENAARS SIGNEERT
VAN EYCK ZIJN WERK

→ ULTRAMARIJN

De diepblauwe kleur wordt verkregen door het kostbare lapis lazuli te vermalen en als pigment te gebruiken.

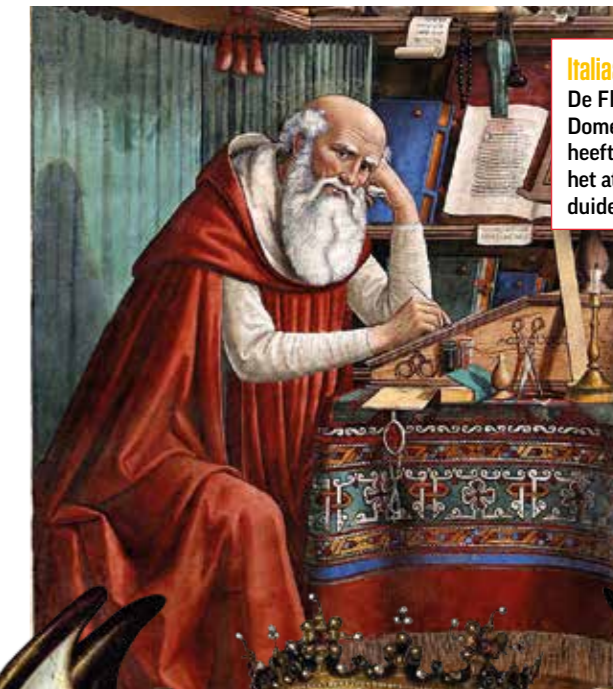
↑ VIRTUOOS

Heel opvallend is de bolle spiegel. Daarin zijn niet alleen de Arnolfini's nog eens van achteren te zien, maar ook twee toeschouwers in de deuropening.

↑ VLAAMS VOORBEELD

Net als andere schilders is Van Eyck een ondernemer. Hij heeft een atelier met assistenten. Na zijn dood in 1441 zetten zijn andere broer Lambert en zijn vrouw Magarete het bedrijf nog enige tijd voort. Dit portret van de heilige Hiëronymus is in 1442 gemaakt door medewerkers uit zijn atelier. Niet lang daarna komt het terecht in de collectie van de rijke Italiaanse familie De' Medici.

Italiaanse navolger

De Florentijn Domenico Ghirlandaio heeft het schilderij uit het atelier van Van Eyck duidelijk gezien.

→ ENTHOUSIASTE LEERLING

De Italianen zijn zo onder de indruk van Van Eyck dat ze zijn manier van werken overnemen. Een van Van Eycks bewonderaars is Antonello da Messina. Hij introduceert Van Eycks manier van schilderen in Italië.

→ **ZELFDE TAFEREEL**
Rogier van der Weyden, een andere vertegenwoordiger van de Vlaamse schilderkunst, schildert in 1450 *Lucas tekent de Heilige Maagd*. Hij is duidelijk beïnvloed door Jan van Eyck.

← **AANBIDDING**
In 1435 schildert Jan van Eyck een portret van Nicolas Rolin met Maria en Jezus. Rolin is kanselier van het Bourgondische rijk en een van de machtigste mannen aan het hof van Filips de Goede. De voorstelling toont hoe diepgelovig hij is.

MEER DIEPTEWERKING
**VLAAMSE MEESTERS
PERFECTIONEREN HET
GEBRUIK VAN OLIEVERF**

→ **TENTOONSTELLING IN GENT**
MEESTERWERKEN VAN VAN EYCK
Van 1 februari tot en met 30 april 2020 vindt de grootste Jan van Eyck-tentoonstelling ooit plaats in het Museum voor Schone Kunsten in Gent, *Van Eyck. Een optische revolutie*. De acht gerestaureerde buitenluiken van *Het Lam Gods* staan centraal. Ze worden samengebracht met werk uit het atelier van Van Eyck, kopieën van intussen verdwenen schilderijen en meer dan 100 topstukken uit de late Middeleeuwen. Meer info: www.mskgent.be
Historisch Nieuwsblad wijdt een digitale special aan de grote schilder en zijn tijdgenoten. Zie: vaneyck.historischnieuwsblad.nl

← **LEGENDARISCHE ROTKOP**
De Antwerpenaar Quinten Metsys maakt religieuze werken, genrestukken en portretten. Wereldberoemd is zijn portret van een lelijke vrouw uit circa 1525. Mogelijk is het een parodie op een oudere vrouw die zich te jeugdig kleedt. *De afzichtelijke hertogin* heeft model gestaan voor illustraties in *Alice in Wonderland* (1865) door John Tenniel.

→ **SCHOONHEID**
In de vijftiende eeuw neemt de portretschilderkunst in Vlaanderen een hoge vlucht. De zogeheten Vlaamse Primitieven weten gezichtsuitdrukkingen perfect te vangen. Dat geldt bijvoorbeeld voor dit portret van een jonge vrouw van Petrus Christus uit 1446.

Vanitas
De Duitse schilder Hans Memling werkt vanuit Brugge. Daar gaat hij aan de slag voor lokale opdrachtgevers. Hij schildert allegorische voorstellingen als deze, over ijdelheid, circa 1485.